

Концепція творчості у Святому Письмі

Погляд на творчість у Святому Письмі можна трактувати як процес творення світу та людини у ньому, як процес творення умов існування цього світу та всього, що його населяє, як творення Святого Письма Богом. Хоча всі ці види творчості Всевишнього взаємопов'язані, оскільки процесу світотворення передують слово, промовлене Богом. У Біблії створення світу як результат Божого слова-дії, сповненого премудрістю, згадується пророком Єремією: «Своєю Він силою землю вчинив, Своєю премудрістю міцно поставив вселенну, і небо напнув Своїм розумом» (Книга пророка Єремії, 10: 12). Святий Августин у «Сповіді» говорить про момент творчого задуму створення світу: «Отже, ми бачимо створені Тобою речі тому, що вони існують, але ми бачимо це тому, що Ти їх бачиш, ми чуттями бачимо, що вони існують, духом бачимо, що вони добрі. Але Ти, Ти бачив їх створеними вже тоді, коли бачив, що їх треба створити. Сьогодні, коли наше серце одержало від Твого Духа поняття Добра, ми спроможні чинити добро» [9, 296].

Як стверджує З. Лановик, авторська парадигма біблійних книг тісно пов'язана з історико-культурологічним контекстом [6, 397]. Кожен уривок Книги Єремії необхідно аналізувати окремо у контексті того історичного періоду, коли він був створений, і відтворювати той духовний стан, в якому міг перебувати автор у час його написання [6, 403]. Як зауважує О. Мень в «Ісагогії», Священне Писання створювалось багатьма людьми впродовж понад десяти століть. Називаючи його богонатхненним, ап. Павло (2 Тим, 3: 16) проповідує загальну віру старозавітної та новозавітної Церкви в те, що книги Біблії були написані під особливим впливом Духа Святого, а щодо природи самого натхнення погляд Церкви склався не одразу. Ранні Отці, наслідуючи іудейську традицію, були схильні розглядати його як вербальне, тобто продиктоване вище та записане слово у слово (Тертуліан), але вже з IV століття підкреслювалась роль самих священних авторів (Августин, св. Діонісій [8, 22]).

У Біблії поняття творчого натхнення тісно пов'язане із поняттями інспірованості, богонатхненності. Пророк, який виконує Божу волю, передає Богом нав'язані на нього думки у письмовій формі, не ідентифікує себе із автором, оскільки ним вважається Бог, а лише усвідомлює себе обраним посередником між світами реальним та ідеальним (вищим). Хоча пророка слід розглядати і як інтерпретатора почутого від Всевишнього, оскільки він – людина певної епохи та представник власної культури. Тому йому важко оминати все те, що він бачить на власні очі. Звідси – певне просвічування індивідуальності у тексті, написаному ним. Старозавітне божественне одкровення пророка Ісайї сповнене усвідомлення ним божественного походження дару проповідувати: «Господь Бог Мені дав мову вправну, щоб уміти зміцнити словом змученого, Він щоранку пробуджує, збуджує вухо Мені, щоб слухати, мов учні. Господь Бог відкрив вухо Мені, й Я не став неслухняним, назад не відступив» (Кн. Прор. Ісаї, 50: 4 – 5) чи «А Я – ось із ними умова Моя, говорить Господь: Мій Дух, який на тобі, та слова Мої, що поклав Я до уст твоїх, не уступлять вони з твоїх уст, і з уст нащадків твоїх, і з уст нащадків потомства твого, говорить Господь, відтепер й аж навіки!» (Кн. Прор. Ісаїї, 59: 21).

Незважаючи на те, що будь-яка творчість передбачає суб'єктивний акт індивіда, незалежність мислення, спонукає до самовираження, пізнання себе та навколишнього світу, у площині розгляду питання про творчість у Біблії слід зауважити:

1) Сакральне походження творчого натхнення у ній: «І простяг Господь руку Свою, і доторкнувсь моїх уст та й до мене сказав: «Ось дав в твої уста слова Мої! Дивись, – Я сьогодні призначив тебе над народами й царствами, щоб виривати та бурити, і щоб губити та руйнувати, щоб будувати й насаджувати!» (Книга пророка Єремії, 1: 9 – 10) чи «І сказав Валаам до Балака: «Ось я прибув до тебе тепер. Чи потраплю я сказати щось? Те слово, що Бог вклав в уста мої, його тільки я буду промовляти» (Книга числа, 22: 38).

2) Творчі здібності людини сприймаються як Божий дар. У Святому Письмі всі якості та творчі здібності, які притаманні людині – від Бога: «І вклав в його серце, щоб навчав, він і Оголіяв, син Ахісамаха, Данового племені. Він наповнив їх мудрістю серця, щоб робили вони всяку роботу обрібника, і мистця, і гаптівника в блакиті, і в червені, і в вісоні, і ткача, що роблять усяку роботу й задумують мистецькі речі» (Вихід, 34: 34 – 35). Розумові та мистецькі здібності і знання теж від Бога: «І промовив Господь до Мойсея, говорячи» «Дивися, – Я покликав на ім'я Бецал'їла, сина Урієвого, сина Хура, Юдиного племені, і наповнив його Духом Божим, мудрістю, і розумуванням, і знанням, і здібністю до всякої роботи, на обмислення мистецьке, на роботу в золоті, і в сріблі, і в міді, і в обробленні каменя, щоб всаджувати, і в обробленні дерева, щоб робити в усякій роботі» (Вихід, 31: 1 – 5). «І Я ото дав із ним Оголіява, Ахісамахового сина, Данового племені. А в серце кожного мудросердого Я дав мудрість, – і зроблять вони все, що Я наказав був тобі» (Вихід, 31: 6).

3) Головне для пророка не самопізнання, а пізнання Бога через слово його, сповнене

благодаті. У «Євангелії від св. Івана» записано: «Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. Воно в Бога було споконвіку. Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього» (Єванг. від св. Івана, 1:1). Слово сприймається як першопричина творення, логос. Як стверджує С. Аверинцев, саме ім'я «Логоса», чи «Слова», дуже природно асоціювалось із поняттям слова як тексту, з поняттям книги [1, с. 207]. На думку П. Білоуса, у середньовічну добу поняття «мудрість» мало передусім божественний смисл, який давався через слово Боже, записане у священних книгах, світ уявлявся як текст, що складається із знаків, котрі вказують на приховану суть реалій-речей [5, с. 59].

Тлумачити Боже слово могли лише пророки. Вони доносять це слово до інших, безумовно, самі у нього вірячи. Вони вважають себе обраними, але в жодному разі не хизуються цим. Їх поведінка як у дійсному житті, так і в літературному сформована під впливом християнського світогляду та принципів смирення, покори перед долею, оскільки, на їх думку, на все воля Всевишнього. Есхатологічні погляди на світ зорієнтували пророків в актуальності вибору їх головної місії – поширити християнську істину. Книга як письмова фіксація стає таким засобом розповсюдження істинного слова від Бога. Як пише П. Білоус, «проповідник – це сугестор, який словом навіює передчуття Царства Небесного» [5, с. 42]. Таке передчуття повинно було бути і в пророка Єремії. Про нього записано у Біблії: «Ще поки тебе вформував в утробі матерній, Я пізнав був тебе, і ще поки ти вийшов із нутра, тебе посвятив, дав тебе за пророка народам!» (Книга пророка Єремії, 1: 5).

Важливе значення у Святому Письмі приділяється не лише процесу творчості, але й головному творцеві всього, що існує – Богу: «Горе тому, хто з Творцем своїм свариться, черепок із земних черепків! Чи глина повість гончареві своєму: «Що робиш?» а діло його: «Ти без рук!» (Кн. Прор. Ісайї, 45: 9). Пророк Ісаїя як доказ його всетворчості проголошував: «Я, що світло формую та темність творю, чиню мир і недолю творю, Я – Господь, Який робить це все!» (Кн. Прор. Ісайї, 45: 7) чи «Я землю вчинив і створив людину на ній, небеса Я руками Своїми простяг і про їхні зорі звелів» (Кн. Прор. Ісайї, 45: 12). Головне, що людина повинна отримувати від творчого процесу, – радість та задоволення. У Біблії ідея захоплення від творчості втілена у слові Всевишнього: «Бо ось Я створю нове небо та землю нову, і не згадаються речі колишні, і не прийдуть на серце! Тож навіки радійте та тіштеся тим, що творю Я, бо ось Я створю Єрусалима на радість, а народа його – на веселість!» (Кн. Прор. Ісайї, 65: 17 – 18).

Середньовічний книжник вірив у кожне слово, оскільки, як людина релігійна, відчував значну відповідальність перед вищою силою. Тому його літературна свідомість була сформована під впливом власної віри.

Слушним з цього приводу видається міркування архієпископа Ігоря (Ісиченка) про те, що Біблія внесла в літературну свідомість середньовічного книжника уявлення про культуру сакральної книги як збірника самостійних текстів, поєднаних інспіраційно (благодатним діянням на авторів натхнення Святого Духа), концептуально (показом провіденційної присутності Бога в людській реальності) та функціонально (через широкомасштабне використання в Церкві як Святого Письма) [3, с. 301].

Оскільки сама праця книжника, який записував Боже слово, вважалась сакральною за походженням, відповідним мало бути і його ставлення до самого слова. Це особливе ставлення до написаного слова, увіковічення в ньому отриманих від Всевишнього настанов можна зустріти ще в Старому Заповіті: «І написав Мойсей всі Господні слова та всі закони» (Вихід, 24: 4). У свідомості людей, які вірили в істинність сказаного чи написаного, відбувався процес сприйняття чи несприйняття християнського знання: «І взяв він книгу заповіту, та й відчитав вголос народові. А вони сказали: «Усе, що говорив Господь, зробимо й послухаємо!» (Вихід, 24: 7). Увага спрямована на функціональність пророчих слів, вираження та поширення ними християнської істини, призначення слова як виразника одкровення від Всевишнього, єдиного його творця, як написано у Святому Письмі: «І дав Він Мойсееві, коли закінчив говорити з ним на Сінайській горі, дві таблиці свідоцтва, таблиці кам'яні, писані Божим перстом» (Вихід, 31: 18) та «І повернувся, і зійшов Мойсей із гори, – а в руці його дві таблиці свідоцтва, писані з обох їхніх сторін, – звідси й звідти вони були писані. А таблиці – Божя робота вони, а письмо – Боже письмо воно, вирізьблене на таблицях» (Вихід, 32: 15 – 16). У цьому випадку Мойсей конкретизує творця Святого Письма, таким чином заперечуючи свою роль у його написанні. Дидактичне призначення слова, його спрямованість на інтелектуальну, моральну та релігійну форми свідомості наявні у зверненні Бога до Мойсея: «Вийди до Мене на гору, і будь там. І дам тобі кам'яні таблиці, і закона та заповідь, що Я написав для навчання їх» (Вихід, 24: 12).

Але разом з тим Мойсей не приховує власного ставлення до того, що відбувається, він просить Бога за народ, вказуючи на книгу життя, написану Всевишнім: «А тепер, коли б ти пробачив їм їхній гріх! А як ні, – витри мене з книги Своєї, яку Ти написав»... І промовив Господь до Мойсея: «Хто згрішив мені, того витру із книги Своєї» (Вихід, 32: 32 – 33). На існування такої книги вказується у «Об'явленні Івана Богослова»: «І бачив я мертвих малих і великих, що стояли перед Богом. І розгорнулися книги, і розгорнулася інша книга, – то книга життя. І суджено

мертвих, як написано в книгах, за вчинками їхніми» (Об'явлення, 20: 12) чи «Переможець зодягнеться в білу одезу, а ймення його Я не змию із книги життя, а ймення його визнаю перед Отцем Своїм і перед його Ангелами. Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам!» (Об'явлення, 3: 5).

Записане слово є символом заповіту між людиною та Всевишнім, символом богообраності народу Ізраїлю: «І промовив Господь до Мойсея: «Напиши собі слова, бо згідно з цими словами склав Я заповіта з тобою та з Ізраїлем» (Вихід, 34: 27). Але крім записаного слова, значна увага приділена і слову усному, слову пророка, який мав виконати просвітницьку місію: «І Він оголосив перед Вами заповіта Свого, що наказав вам чинити, – Десять Заповідей, і написав їх на двох камінних таблицях. А мені Господь наказав того часу навчати вас постанов та законів, щоб виконували ви їх у Краю, куди ви переходите володіти ним» (Повтор. Закону, 13 – 14). Крім пророка, поширювати християнську істину мали право і священники. Це пояснюється тим, що Закон як результат творчості самого Бога, здатні були поширити обрані ним. У Біблії такими є священники: «І написав Мойсей цього Закону, та й дав його до священників, Левієвих синів, що носять ковчега Господнього заповіту, та до всіх Ізраїлевих старших» (Повт. Закону, 31: 9).

Крім того, у Святому Письмі зосереджений погляд на слово як на таке, що здатне змінювати, жити: «А коли Мойсей скінчив промовляти всі ці слова до всього Ізраїля, то сказав він до них: «Прикладіть свої серця до всіх тих слів, які я сьогодні чинив свідками проти вас, що ви накажете їх своїм синам, щоб додержували виконувати всі слова цього Закону. Бо це для вас не слово порожнє, – воно життя ваше, і цим словом ви продовжите дні на цій землі, куди ви переходите Йордан, щоб посісти її» (Повт. Закону, 32: 45 – 47). Мудрість для осягнення Божої творчості могла передаватись не лише Богом, а й від пророка до пророка: «А Ісус, син Навинів, був повний духа мудрости, бо Мойсей поклав свої руки на нього. І слухали його Ізраїлеві сини, і робили, як Господь наказав був Мойсеєві» (Повтор. Закону, 34: 9). Це ж саме стосувалось і настанов: «Тоді Ісус збудував жертівника для Господа, Бога Ізраїлевого, на горі Евал, як наказав був Мойсей, раб Господній, Ізраїлевим синам, як написано в книзі Мойсеєвого Закону, – жертівника з цілого каміння, що над ними не підіймали заліза» (Книга Ісуса Навина, 8: 30).

3. Лановик звертає увагу на те, що у Новому Заповіті символіку світла розгортає апостол Павло у Посланнях, розширюючи його до меж всезагального архетипу Слова Божого, мудрості і праведності [6, с. 558]. У Біблії наявна символіка світла у таких рядках: «Коли ж наша Євангелія й закрита, то закрита для тих, хто гине, – для невірнучих, яким бог цього віку засліпив розум, щоб для них не засяло світло Євангелії слави Христа, а Він – образ Божий» (2 Кор., 4: 3 – 4) чи «Для моєї ноги Твоє слово – світильник, то світло для стежки моєї» (Пс., 119: 105). 3. Лановик наголошує на тому, що світло – це перше, про що говориться на початку Біблії у контексті творчої діяльності Бога (у перший день Бог відділив світло від темряви) [6, с. 475]. Так само образи дощу і роси нерозривно пов'язані семантично із образом Слова Божого, співвідносяться із ним у тексті Біблії: «Бо як дощ чи то сніг сходить з неба й туди не вертається, аж поки землі не напоїть і родючою вчинить її, і насіння дає сівачеві, а хліб їдцеві, – так буде і Слово Моє, що виходить із уст Моїх: порожнім до мене воно не вертається, але зробить, що Я пожадав, і буде мати поведження в тому, на що Я його посилав!» (Іс., 55:10 – 11).

Слово також виконує і функцію зцілення у Біблії: «А коли настав вечір, привели багатьох біснуватих до Нього, – і Він словом Своїм вигнав духів, а недужих усіх уздоровив» (Матвія, 8: 16) та відкриття істини: «Завіщаю ж вам, браття, що Євангелія, яку я благовістив, – вона не від людей. Бо я не прийняв, ні навчився її від людини, але відкриттям Ісуса Христа» (Посл. св. ап. Павла до галатів, 1: 11).

Апостол Павло називає благодаттю поширювати отримане від Бога знання: «Мені, найменшому від усіх святих, дана була оця благодать, – благовістити поганам недосліджене багатство Христове, та висвітлити, що то є зарядження таємниці, яка від віків захована в Бозі, Який створив усе» (Посл. св. ап. Павла до ефесян, 3: 8 – 9). У посланні до ефесян апостол Павло вказує на творчу функцію промовленого слова, його благодатний вплив: «Нехай жодне слово гниле не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує» (Посл. св. ап. Павла до ефесян, 4: 29). Це творче слово має передаватись із уст в уста, щоб передати благодать багатьом. Тому поняття творчості взаємопов'язане із поняттям повторення, яке було властиве Середньовіччю. Як стверджує Є. Черноіваненко, ця «життєва установка на повторення», це осмислення свого (чи чужого) життєвого шляху як повторення шляху, колись вже пройденого кимось із учасників сакральної чи земної історії, глибоко риторичні за своєю суттю. Чужий життєвий шлях стає «готовим словом», «текстом-зразком», на який орієнтується людина Середньовіччя [10, с. 142]. Пророк, подаючи сакральну історію, komponує її події у текстовій формі зорієнтований на їх сприйняття та подальше розуміння іншими як наслідок переказу, повторення. Але існує проблема сприйняття творчого слова (творчого, оскільки воно здатне «створити» нову свідомість – свідомість християнина). Лише людина мудра, яка свідомо налаштована на сприйняття істини, здатна зрозуміти цю істину, прийняти слово: «Слово Христове нехай пробуває в вас ясно, у всякій

премудрості. Навчайте та напоумляйте самих себе! Вдячно співайте у ваших серцях Господеві псалми, гімни та духовні пісні!» (Посл. св. ап. Павла до колосян, 3: 16). Відповідальність за слово відчуває і пророк, оскільки розуміє його сакральний дидактичний потенціал та власну обраність: «Зрештою, браття мої, радійте у Господі! Писати вам те саме не просто мені, а для вас це навчальне» (Посл. св. ап. Павла до филип'ян, 3: 1).

Крім того, апостол Павло у звертанні до колосян вказує на необхідність промовляння «правильних», «змістовних» слів: «Слово ваше нехай буде завжди ласкаве, приправлене сіллю, щоб ви знали, як ви маєте кожному відповідати» (Кол., 4: 6). Тому неспроста пророк застосовує символічний образ солі. На думку З. Лановик, сіль як символ тривалості і довговічності, незмінності, оздоровлення є тим, що зберігає людство від зіпсуття та несе зцілення [6, с. 453]. У «Посланні до Тимофія» апостол Павло вказує на користь та необхідність сприйняття Святого Письма: «Усе Писання Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (Посл. св. ап. Павла до Тимофія, 3: 16 – 17). Про факт сприйняття вищої істини сказано пророком у метафоричній формі: «І пішов я до Ангола та й промовив йому, щоб дав мені книжку. А він мені каже: «Візьми, і з'їж її! І гіркість учинить вона для твого черева, та в устах твоїх буде солодка, як мед» І я взяв з руки Ангола книжку та й з'їв її. І була вона в устах моїх, немов мед той, солодка» (Об'явл. Св. Івана Богосл., 10: 9). Схожу метафору використовує і пророк Єзекііль: «І побачив я, аж ось до мене простягнена рука, а в ній звій книжковий. І він розгорнув його спереду та ззаду. І було на ньому написано пісні плачу, стогін та горе...» (Книга прор. Єзекіїля, 2: 9 – 10). «І я з'їв. І був він в устах моїх солодкий, як мед» (Книга прор. Єзекіїля, 3: 3). Зображена у такий спосіб насолода від отриманого знання мала на меті вплинути на свідомість релігійної людини.

Усвідомлюючи себе Божим наставником, пророк не міг повністю знівелювати власний погляд на ту чи іншу ситуацію. Для прикладу, в книзі пророка Йова привертають увагу рядки: «О, коли б записати слова мої, о, коли б були в книжці вони позначені, коли б рильцем залізним та оливом в скелі навіки вони були витесані!» (Книга Йова, 19: 23-24). Таке бажання може свідчити про те, що Йов був безперечно переконаним у правоті власних стверджень та необхідності у їх існуванні, усвідомлював власне призначення від Бога: «Він поставив мене за прислів'я в народів, і став я таким, на якого плюють» (Книга Йова, 17: 6). Виникає думка, чи можливо розглядати творчість пророка Йова як засіб пошуку та усунення протиріччя між несправедливою до людини дійсністю, з одного боку, та потребою у Божій підтримці – з іншого: «Дійсно, насмішки зо мною, й моє око в розгріченні їхнім ночує... Поклади, дай заставу за мене Ти Сам» (Книга Йова, 17: 2 – 3).

Якщо простежити за світовідчуттям Йова, то, справді, у нього переважають настрої напруженості та вразливості: «Аж доки смутити ви будете душу мою, та душити словами мене?» (Книга Йова, 19: 2). У наведеній цитаті з Біблії наявне особливе ставлення пророка до слова, яке спричинює справжні душевні страждання. «Слово, що душить» – образ, який надає сказаному емоційності, викликає схвильованість у того, хто це читає. Це віддзеркалення того особливого, «обережного» ставлення до слова у Біблії та християнській релігії.

Пророк Йов також розмірковує про свідому прихованість Всевишнім знання, обмеженість людського мислення, без якого неможливо стає і творчість: «А мудрість ізвідки приходить, і де місце розуму? Бо вона від очей усього живого захована» (Книга Йова, 28: 21). У книзі Йова наявне ствердження неможливості пізнання мудрості «на слух», а істинне розуміння – пріоритет Бога: «Вухами своїми ми чули про неї лиш чутку! Тільки Бог розуміє дорогу її, й тільки він знає місце її!» (Книга Йова, 28: 22-23). Отже, будь-яке розуміння є настільки наблизеним до істинного, наскільки воно – богонатхненне.

Звертаючись до Йова, Еліфаз розмірковує над міцним внутрішнім потенціалом слова: «Коли спробувати слово до тебе, – чи мука не буде ще більша? Та хто стримати зможе слова?» (Книга Йова, 4: 2) чи нагадує: «того, хто спотикався, підіймали слова твої, а коліна тремткі ти зміцняв!» (Книга Йова, 4: 4). Роздуми про своєрідну «нестримність» слова, його сугестивні можливості, переконання у доречності вимови на даний момент свідчить про особливе ставлення до нього людини того часу, яка не вважала багатослів'я за перевагу і вбачала сакральне у мовчанні (коли відбувалась розмова з Богом).

Книжковий сувій у Біблії розглядається як типологічний об'єкт. Месія говорить про нього у Новому Заповіті, але ідея його існування вже наявна у Старому Заповіті: «Тоді я сказав «Ось я прийшов із звозом книжки, про мене написаної» (Псалом, 40: 8). «Тоді Я сказав: Ось іду, – в звої книжки про Мене написано» (Євр, 10: 7). Крім того, написане в книзі характеризується позачасовістю можливого сприйняття, розрахованого на «минулого», «теперішнього» та «майбутнього» читача. Така позачасовість пояснена сакральністю слова Біблії, його «сталім» «божественним» змістом, який водночас і діалектично спрямований на свідомість читача. Погляд на записане слово як на спонуку до дослідження наявний у словах Месії: «Дослідіть но Писання, бо ви думаєте, що в них маєте вічне життя, – вони ж свідчать про Мене» (Книга Івана, 5: 39). Це переконання в Біблії розглядається як свідчення існування Ісуса та слугує вказівкою до її

дотримання кожним віруючим (це пов'язано з тим, що значна увага у Святому Письмі приділена дидактичній функції слова, а ключовий акцент переноситься на приклад).

Творчість у Біблії, без сумніву, – прерогатива Всевишнього, волю якого передавав обранець Божий. Надсмисловий, аналогічний зміст слова у Біблії можна пояснити інспіраційним впливом на пророка, який передавав сприйняту істину письмово. Творче натхнення зреалізовувало свій потенціал через форму видіння: І сказав Він: «Послухайте ж ви Моїх слів: Якщо буде між вами пророк, то Я, Господь, дамся пізнати в видінні йому, у сні говорити з ним буду» (Числа, 12: 6). Тому формою комунікації між Богом та пророком стає видіння. У пророчій літературі, на думку З. Лановик, найбільше виразились філософський метаісторизм, імагінативна сила юдейської культурно-історичної традиції, провіщення майбутнього під впливом Божественної девінації набувало в Біблії різних форм вираження – профетичної промови, видіння, сну, притчі, фігуративної дії [6, с. 558].

Звичайно, Біблія – передусім книга, в якій передбачена можливість духовної комунікації людини та Бога. Пророк виступив як посередник у трансцендентному процесі, йому об'являється істина. Для такої комунікації віруюча людина повинна була сприйняти зміст Біблії як власний екзистенційний досвід, повірити у натхненність Писання. Тому біблійна істина спрямована на відповідне сприйняття її людиною. «Бо Боже Слово живе та діяльне, гостріше від усякого меча обосічного, – проходить воно аж до поділу душі й Духа, суглобів та мозків, і спосібне судити думки та наміри серця. І немає створіння, щоб сховалось перед Ним, але все наге та відкрите перед очима Його, – Йому дамо звіт!» (Євр., 4: 12 – 13). Абсолютна вартість Божого об'явлення полягає у його позачасовій, вічній актуальності, оскільки містить в собі істинне знання. Творчість Бога постає засобом увіковічення святого слова.

Біблія зорієнтована на різного читача, є культурним кодом для кожної епохи, оскільки містить в собі всю символічну картину тогочасного світу від моменту його створення до моменту Страшного Суду. Ця книга – орієнтир для людини мислячої, яка здатна робити відповідні висновки з приводу життя земного та вічного. Пошук власної духовної сутності – результат, на який спрямоване кожне слово в Біблії. Екзистенційне осмислення історичного процесу та власної історії – мета Святого Письма. Звичайно, унікальність Біблії полягає в її божественному авторстві та концепції творення у ній, всеохоплюючій спрямованості та позачасовості. Ставлення до слова у Святому Письмі особливе: це слово натхненне Богом, істинне, дієве, цілюще («Через слово, що Я вам говорив, ви вже чисті» (Івана, 15: 3)), творче.

Література

1. Аверинцев С. Поэтика ранневизантийской литературы / С. Аверинцев. – СПб : Азбука-классика, 2004. – 480 с.
2. Аверинцев С. Софія-Логос. Словник. – 2-ге вид. / С. Аверинцев; упоряд. та авт. передмови К. Сігов; наук. ред. М. Ткачук. – К. : Дух і літера, 2004. – 640 с.
3. Архієпископ Ігор Ісіченко. Аскетична література Київської Русі / Архієпископ Ігор Ісіченко; за ред. Н. Бордукової. – К. : Акта, 2005. – 383 с.
4. Біблія: Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена 988 – 1988. – Ювілейне видання: – К.: Видання Місійного Товариства «Нове життя Україна», «Кемпус Крусейд фор Крайст», 1992. – 1233 с.
5. Білоус П. Світло зниклих світів (художність літератури Київської Русі): зб. статей. / П. Білоус. – Житомир, 2003. – 160 с.
6. Лановик З. Hermeneutica Sacra : монографія / З. Лановик. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. – 587 с.
7. Михалицын П., Расшифрованная Библия / П. Михалицын, В. Нестеренко. – Харьков, Белгород : Издательство «Клуб семейного досуга», 2009. – 401 с.
8. Протоирей Александр Мень. Исагогика. Курс по изучению Священного Писания. Ветхий Завет: Фонд имени Александра Менья. Общеизвестный православный университет. / Протоирей Александр Мень. – М., 2000. – 559 с.
9. Святой Августин. Сповідь / Августин Святой; пер. з лат. Ю. Мушака; післям. С. Здіорука. – К.: Основи, 1999. – 319 с.
10. Чорноіваненко Є. Літературний процес в історико-культурному контексті: Розвиток і зміна типів літератури і художньо-літературної свідомості в російській словесності XI–XX століть / Є. Чорноіваненко. – Одеса: Маяк, 1997. – 712 с.